

ВСТУП

12 серпня 1939 року, субота

В «Багателі»¹ танці тривали допізна. Велика компанія Товариства коляйського² влаштувала собі бенкет з нагоди відходу на пенсію презеса пана Михальського, що був уже добре п'янений, але все ще хапався за дівчат і тягнув їх до танцю, хоча ноги йому запліталися і лика він не в'язав. Від презеса не відставали й решта коляйців, їм усе ще було мало гулянки.

Дівчата, які заробляли танцями з гостями, вже вибилися з сил і попросилися в директора відпустити їх додому. Директор дозволив чотирьом з них піти, а інших чотирьох змусив залишитися, обіцяючи премію.

Відпущені танцівниці хутко перевдягнулися і, поки директор не передумав, вибігли на безлюдну вулицю Рейтана. Незабаром дісталися до готелю «Жорж», де їхні шляхи розбіглися. Вікця пішла Академічною до Зиблікевича, де винаймала маленьку кімнатку на піддашші. Була втомлена й сонна.

Наближалася північ, у деяких помешкання ще світилося, і на хідник падали жовті плями світла. Накрапав легенький дощик. Процокотіла бруківкою дорожка³ в напрямку центру, на козлах куняв дорожкар під напнутим дашком. За спиною у дівчини захурчав мотор. Вікця озирнулася й побачила авто, що пригальмувало біля неї.

¹ «Багателя» — тепер театр ім. Леся Курбаса (*тут і далі прим. автора*).

² Коляяр — залізничник (*гал.*).

³ Дорожка — фіякр, бричка (*гал.*).

Незнайомець у класичному водійському кашкеті вихилився з вікна і запитав німецькою:

— Пробачте! Не підкажете, як проїхати на Полтвяну?

Вікця з німецької завше мала погані оцінки, але таке просте питання ще зрозуміла і стала щось пояснювати каліченою німецькою, а що слів бракувало, то допомагала собі жестами. Водій сказав, що йому так важко зорієнтуватися і чи не могла б панна сісти до нього в авто і показати. А потім він завезе її, куди треба.

— Зараз буде злива,— додав.— Куди вам?

— На Зиблікевича,— відповіла Вікця.

— Сідайте,— сказав чоловік.

Вікця роззирнулася, ніде не видно було живої душі, дощ набирив сили, босоніжки вже хлюпали. Водій був молодий і мав цілком привітний голос. Вікця підійшла до авта, чоловік відчинив їй дверцята, й вона сіла біля нього. Несміливо спідлоба зиркнула на незнайомця. Симпатичний. В ніздрі прокрався незнайомий запах, схожий на квіткову кольонську воду.

Авто виїхало з Академічної на Романовича і помчало по Зиблікевича, а Вікця з усіх сил кричала, що вона вже приїхала, намагалася на ходу відчинити дверцята, але вони не піддавалися. Водій задоволено усміхався. Ось вони вже мчали Полтвяною, розтраскуючи калюжі. І коли він промовив кілька страшних слів, вона не повірила своїм вухам.

РОЗДІЛ ПЕРШИЙ

14 серпня 1939 року, понеділок

1

Захопившись репортажами з нічного життя, я мимоволі загрузав усе глибше в кримінальний світ, а разом і в роботу поліції. Уже не раз мені доводилося самому братися за розслідування, наражатися на небезпеку і виборсуватися з халепи теж самому. Але з часом я вже не міг без цього, поволі це перетворилося на зміст мого невпорядкованого життя. Я часто тинявся зачучверілими кнайпами і мордовнями, спелюнками¹ і борделями, діставав по писку, а то й майхром² по животу, падав, обриганий, у рівчак, бо окрім як нахлятися з тими, хто хляв, іншого способу добути щось цікаве чи сенсаційне не було. Щоб увійти їм у довіру, я мусив говорити їхньою мовою, пити те, що й вони, лаятися, як вони, і реготати, як вони, вгощати в кнайпах повій, дозволяти їм гладити себе по голові, і не лише по голові, цілувати мене у вуха і шию, мусив курити опій в борделі, щоб і там щось вициганити для себе корисне, а потім, щоб те все не вивітрилося, виходив до дерев'яного кльозету на дворі і при тьмяному світлі жарівки занотовував ключові слова, сенс яких ніхто, окрім мене, не второпавав би. А поволі вже так

¹ Мордовня — шинок, у якому часто б'ються; спелюнка — злочинський притон (гал.).

² Майхер — ніж (гал.).

втягнувся, що не треба було мені й компанії. Я сам собі став компанією — і це було найгірше.

Мені довелося займатися багатьма цікавими злочинами, розслідувати таємниці вбивств дуже поважних осіб, але жодна з тих справ не засіла так міцно в голові, як справа Цинамонового душія.

Львів того року налічував 318 186 мешканців, абонентів Львівського радіо було 51 024. З огляду радіофонізації Львів займав перше місце за кількістю радіоприймачів на 1000 мешканців — 160. І коли 13 серпня пролунала на радіо звістка про першу задушену дівчину, фордансерку¹ з «Багателі», новина миттю розлетілася містом, а увага всіх львів'ян прикипіла до дій поліції. Душія нарекли Цинамоновим через те, що він притрусив очі задушеної дівчини цинамоном. Точніше — не очі, а очні ямки. Очі він акуратно вийняв і забрав із собою. Досі чогось подібного Львів не знав.

З фордансерками та кабаретовими танцюристками траплялися всілякі трагедії — час від часу вони труїлися або стрілялися, як от танцівниця з кабарету в Рівному. Бо здебільшого їхні кар'єри завершувалися спочатку ліжком директора ресторації чи кабарету, а потім уже любовною трагедією.

Мій давній товариш комісар Роман Обух відразу зайнявся цією справою, але мене вона спочатку настільки не зацікавила. Я працював у газеті «Новий Час», час від часу писав репортажі про підземний Львів, невидимий Львів, але який дуже цікавив моїх читачів. Я жив на Длугоша*, і з вікон мого помешкання виднівся університетський ботанічний сад. Мое бюрко стояло біля вікна, і, коли думка починала гальмувати, я піднімав голову і дивився на той сад. Остання моя пасія Емілія врешті

¹ Фордансерка — танцівниця, яка заохочує до танців відвідувачів у рестораціях.

не витримала такого партнера, як я, і знайшла собі когось вигіднішого. Можливо, відчула, що я їй не довіряю, маючи відчуття, що то вона минулого року виманила свого коханця на віллу, де його почали вишукано допитувати. А вона за усім цим спокійно спостерігала і трощила цукерки, запиваючи шампаном, коли він кричав і ревів від страшного болю. Жити під одним дахом з дівчиною, що має такий твердий характер і готова стати співучасницею убивства, було незатишно, і я волів більше часу перебувати деінде, аніж вдома. Та й те сказати, писалося мені по кнайпах не гірше.

Не зацікавив мене спочатку Цинамоновий душії ще й з тієї причини, що я якраз захопився іншою справою. І знову тут були замішані жінки. Почалося все з того, що я пополудні завітав до Обуха в комендатуру львівської поліції, коли задзеленчав телефон. Обух взяв слухавку.

— Комендатура поліції? — перепитав чийсь м'який вкрадливий голос.

— Так, — відповів Обух.

— Чи маю честь розмовляти з комісаром Обухом?

— Так. Слухаю.

— Хотів би-м з паном перекинутися кількома словами.

— Саме зі мною?

— Так. Але, звичайно, не в панськiм бюрку.

— Добре. Тоді де?

— «Під мокрим рядном» за п'ять хвилин.

— Як я упізнаю вас?

— Сам підійду до пана.

Обух поклав слухавку і сказав:

— Можливо, щось цікаве, а можливо, пшик. Я вибіжу. Зачекаєш на мене?

— Ще чого! Піду з тобою. Не маю ніц проти філіжанки кави.

Офіційно такої кнайпи з такою назвою не існувало, була кнайпа пана Мокрого на Фредра, а хтось прозвав її

«Під мокрим рядном», і так то пристало, що ніхто її інакше й не називав, хоча вже й самого пана Мокрого не стало, а новий власник мав зовсім інакше прізвище. В кнайпі не було людно — лише кілька відвідувачів. Ми сіли за столик, і щойно нам принесли каву, як з глибини приміщення випірнув низенький чоловічок років п'ятдесяти і подріботів до нас, тримаючи в руці горнятко. Він підсів до нашого столика і тихо промовив:

— Не сподівався, що побачу пана в товаристві...

— Це мій товариш Марко Крилович. Можливо, чули — нічний репортер.

— А-а! Ще б пак! — зрадів чоловічок. — Як не чути! Читаємо газети, слухаємо радіо. Мене звати Кароль Гловек. Адвокатська контора «Зайдель і К». Я в справі смерті такого собі добродія Альберта Коса.

— Альберт Кос? — Обух здивовано зиркнув на мене, чекаючи, що, можливо, я пригадаю хто це, але я похитав головою. — Наскільки мені відомо, жодна справа на таке ім'я не потрапляла до нашої комендатури.

— Та це й не дивно, — усміхнувся Кароль. — Альберт Кос помер учора вночі. Лікарі констатували смерть від надмірного вживання алкоголю. Чоловік, мовляв, перепив, а потім, наливаючи до лямки гасу, хляпнув на себе і загорівся, спричинивши пожежу...

— Ну, що ж... — промовив Обух. — І таке буває.

— Я б навіть уточнив, що й не таке буває. Але у цьому всьому і криється таємниця. Щось у цій смерті нечисте.

— Що саме? Такий нещасний випадок цілком вірогідний. Не так давно на Замарстинові жінка палила листя, хлюпнула на нього гасу, полум'я охопило її гумового плаща, і вона загинула. Ви ж самі кажете, що спричинив пожежу алкоголь.

— Це не я кажу, а лікарі. А я вам кажу, що тут не все чисто. На жаль, разом із ним загинула дівчина.

— Вона теж перепила? — запитав я.

— Ні! Що ви! Але покійний Кос не вживав алкоголю.

— А ви звідки про це знаєте?

— Знаю, бо вже років зо двадцять я є... точніше, був його приятелем. Близьким приятелем. Зрештою, ми й працювали разом. Він ніколи не пив. Навіть пива не пив.

— І все це спричинила одна лямпка? — здивувався я.

— Справедливе запитання,— погодився Кароль.— Не одна лямпка. Адже він мусив мати якусь посудину, з якої наливав гас до лямки. Альберт буцімто перекинув її на себе, потім випустив з рук, гас розтікся, і все довкола миттю вкрилося полум'ям.

— То в них що — електрики не було? — запитав комісар.

— Альберт купив невикінчену будову, все довів до ладу, якраз комісія мала прийняти і дати дозвіл на під'єднання струму.

— То який висновок зробила поліція?

— Та яка поліція! Спочатку там були пожежники, вони не помітили нічого особливого. Потім, коли пожежу погасили, прийшов жандарм, який з вуст лікаря списав протокол і постановив, що тут криміналу нема. От і все.

— Звідки взялася версія, що Кос був п'яним?

— Вони знайшли розтрощену пляшку горілки. Але її мусив хтось принести. Скажімо, той гість.

— А дівчина? — запитав Обух.— Хто вона?

— Я знаю лише, що познайомилися вони під час судового процесу,— продовжив Кароль.— Вона розлучалася зі своїм чоловіком і найняла Альберта. Процес розтягнувся, бо Ігнац Деккер нізащо не погоджувався розлучатися, а надто ділити майно. Отак вони й зійшлися.

— Деккер її чоловік?

— Так.

— Діти у них були?

— З Деккером? Ні.

— А з Косом?